

SLOVENSKI GLASNIK.

Cena polletna
1 gl. 35 kr.

Lepoznansko-podučen list.

Po pošti
1 gl. 50 kr.

Odgovorni vrednik in izdatelj: A. Janežič.

Št. 1.

V Celovcu 1. julija 1860.

6. zv.

Na mostu.

(Zložil Fr. Cegnar.)

Na mostu lesenem sloním,
V valove pod sabo stermim:
„Valovi, valovi, kak begate vi!
Valovi, valovi, kam vam se mudí?“

„Mi vremo s podnožja gorá
V zelene širjave morjá,
●od severa k jugu in vedno naprej
Do črnega morja okervljenih mej!“

„Bobnite, bobnite od tod,
Pozdravljajte bratovski rod
Na desni, na levi, naprej in naprej
Do črnega morja okervljenih mej!“

„Le malo ustavite se,
Da serce mladeneč odpre,
Da dá vam za večno prebritko slovó,
Sáj nikdar vas vid'lo ne bo več okó“.

„Ne smemo ustaviti se,
Ne moremo bogati te,
Nad nami vihrava s perotnico čas,
Poganja, poganja neusmiljeno nas“.

„Od vira naprej in naprej
Dervimo do morskih se mej,
In nosimo v nedrijih kal in zlató
Do morja nečisto in čisto blagó“.

Na mostu lesenem sloním,
V valove pod sabo stermim,
Premišljam besede derečih vodá,
Moj duh za valovi, valovi veslá.

Zlató pa sir.

(Spisal Janez Mencinger.)

Visoke goré imajo v sebi čudno moč, da človeka nekako vlečejo na zračne verhove „kjer divja koza skače in od muh deleč je goved“. Tej nasprotna je pa druga moč, ki človeško truplo rada v pót in trud spravlja; in tako huda je ta moč, da marsikterega, ki mu sercé hrepení po planinskih višavah, ne izpuští iz soparnih nižav. Jaz sem skusil obojno moč; tebe bravec pa, ako te mika planinsko življenje, bo prihodnja povest nosila po gorskih verhovih, da se ne boš uznojil ali užejal; da bi se pa samo branja ne naveličal, ti ne morem obljubiti. —

Hipoma te postavim na Grintoljico, planino v Triglavskem pogorju, kamor sem koračil pet dolgih ur na svetega Jerneja dan nedavnega leta, ko sem se spremenil v lovca z zelenim klobukom in risano dvocevko, strah in pomor namerjaje divjim kozam, ki jih je stvarnik edino lovskemu veselju ustvaril. Solčni žarki niso še prešinili zaspane dolinske megle, in niso še klicali skerbnih mater k ognjišču in koscov na rosne travnike, ko me star zveden lovec postavi na prostorno skalo sred obširnega kamnega polja. Kratko mi pové, od kod se bodo pripodile divje koze, kratko se poslovi opominvši me lovske postave, da ne smem zapustiti odločenega kraja, dokler ne slišim rešnega roga. Zapustil me je, in ni mi popustil vode ali klobas, in tudi ne žive stvari, s katero bi se pogovarjal. V tisti puščavi sem ostal tri ure, tedaj mi ni manjkalo časa, okrog se ozirati in premišljevat. Pervo uro sem skale prešteval, pa ni jih bilo moč sošteti; razdeloval sem jih, kakor učen naravoslavec, v sisteme po legi in podobi. Ležale so skale okoli mene, kakor ležé še današnji brez mene, velike in drobne, globoko v tla zasajene in sloneče na kamnem podnožju, druge so operte, druge visijo kakor bi padale, druge so mizam podobne, druge so ponosno kvišku potegnjene, nekterih se pa oklepajo z redkimi koreninami stari meršavi mecesni, ki v tem skalovju vicajo, kakor bi bile dušice rajnkih modrijanov, ki so vse žive dni v bukvarniških kotih presedéli. Kolika različnost med skalami, in tolika enoličnost in tolik dolgčas v tem skalovju. Smilil sem se sam sebi, da moram v ti samoti rešenja čakati. Bil sem kakor v razdjanem mestu; nič se ni gibalo, noben glas mi ni prišel do ušes; bilo ni sledú moči in delavnosti človeške, povsod le silovita moč razdiravne narave. Ravno nad menó se je kopicil stermit Stog z umito glavo in globokimi gubami v obrazu, ki so mu jih izgrebale vse skerbí od Adamovih časov do danes; led in sneg mu pol leta zakrivata izmite oči, in strela mu je že davno vse zelene kodre posmodila. Jug je jel derviti proti njegovi glavi bele oblake, on se pa ni priklonil; razparati so se morali oblaki in jezno so šumeli, kakor v dolini široka povodenj. Ko je druga ura tekla, sem se pa že verlo naveličal skalnega sedeža, in ker nisem od nikodar čul lajanja lovskih psov, podal sem se v kljub lovski postavi od skale, in šel na bližnji hribček svetá ogledovat. Na hribček dospevši se pa dokaj zavzamem. Našel sem ondi iz kamnja sestavljen ličen sedež, ki je bil prav umetno z mahom obložen. Sedem na mehki divan in premišlujem, kdo bi bil nad tem stolom dolgi čas tratil. Bohinjec ni bil, ker časa ne trati, in tako umetnega stola menda tudi sestaviti ne more; ptujcu pa ni mar ravno ta kraj obiskovati. Pravil mi je pa neki pošten mož, da tukaj čaravnice točo delajo; ako se tedaj čaravnice tukaj zbirajo, so gotovo ta stol svojemu rogatemu poglavarju postavile. Naj bo, stol je mehak, in tudi jaz sem sedel celo uro na njem. Komaj pa ude dobro pretegnem, zagledam štirinajst divjih

koz, ki so od Stoga letele ravno proti meni. Veselje je bilo gledati, kako so preskakovale široke prepade, kako se jim je prožilo prodovje pod nogami. Vendar si niso nog lomile, in niso šantale zavoljo otisk in predertih parkljev. Privihrala je čeda v dolinico ravno k tisti skali, na kateri mi je bil zvedeni lovec čakati ukazal. Zakaj nisem ubogal, zakaj nisem tam ostal? Debel, lep kozel bi bil obležal pod mojo krogljico. Tukaj na začaranem stolu sem pa predaleč od koz. Strelil sem sicer na tolstega kozla, pa bil je ali kozel predaleč, ali je roka bila prekriva: zbežali so kozli za strelom, kakor bi jih bil veter odnesel; še dlake niso pustili za seboj. Ko zopet sedem na stol, me je jela vest peči: nekaj mi je djalo, zakaj nisi ubogal? nekaj pa, glas ponižnosti, zakaj si djal na muho nar lepšega kozla? mar bi bil pomeril drobni stari kozici, ki je čedo komaj dohajala, zadel bi jo bil. Jaz sem pa zopet puško nabijal in rekel: aut kozla aut nihil.

Moj strel je pa višoko na gori obudil neko černo piko, da je začela vriskati in prepevati na vse gerlo. Na stermem strugu so se zraven černe pike pokazale tudi nekatere rudeče in bele pike, bile so štirinogate, in ena je tudi zvonec nosila; menda so bile krave. Černi piki se pa od nasprotne strani oglasi ravno tako močen in mlad glas. Začelo se je vriskanje in petje razlegati okoli po skalovju v mirnem zraku. Življenje se je obudilo v teh goličavah, in utegnilo je v meni obujati sanje o lepoti pastirskega in hribovskega življenja. Miloval bi bil, da mi osoda ni dovolila prepašati rejenih čed po domačih planinah, v javorjevih coklah coklati za termastimi kozli in v zadergnjenem rokavu nositi plesnivega kruha in suhih hrušek za mlade zobe in zdravi želodec; zdihnil bi bil, zakaj ste me vtaknili v tesne izbe daljnih mest, zakaj mi niste pustili uživati snežnice in prostosti planinske; mnogo bi bil utegnil vprašati in zdihovati — pa na mahovitem stolu sedé sem gledal globoko v dolino na Bistriško vas, in od tod mi je iz med gostega drevja nasproti bliščala bela, prijazna hiša, v kateri imajo tako dobro vino, in še veliko bolj vodo. Milo in dotožno sem zerl v daljno dolino, vse želje in vsi zdihleji so se mi pa strinjali v besedah: žejen sem. Žejen sem — ima pa v gorah silno važen pomen, posebno zame, ker kraj mi je bil neznan; kje bližnji lovec stoji, nisem vedil; da bo rog kmalu zapel, nisem upal; pred časom pa samo zavoljo žeje k stajam verniti se, bi pa ne bilo kar nič lovski. Bolj ko sem o žeji argumentiral, bolj sem bil žejen, in bolj ko sta pastirja prepevala, bolj nejevoljen sem žejo terpel. Že me je celo uro terpincila prozaična žeja, ko začujem blizo sebe zvonček — zvonček odrešenja želodčevega. Obernem se in pred menó se razpaša ovčja čeda, čez tri ure zagledam pa tudi zopet človeški obraz, in ta obraz je bil lep, celo dekliški. Starost okoli osemnajst let, tanka visoka rast, okrogel bel obraz brez madeža, gosti črni lasje, črne nedolžne skoraj častitljive oči, tako tudi nebohinjska obleka in zlat perstan na

desnici, ki tudi ni pri Bohinjkah v navadi, so me skoraj primorali, da sem dekleta vikal, prašaje po studencu hladne vode. Ali se ji je vikanje prikupilo ali ne, prijazno me je povabila, naj grem za njo, pri njenem stanu je studenec, pa raji mi bo dala sladkega mleka; do stanú je pa pol ure hodá. Pol ure — strašna beseda v gorah, posebno pa žejnemu. Res, v gorah se daljave čudno merijo; kar je v dolini minuta, je v gorah pol ure — nar manja daljava. Kedar pa meniš, da si v gorah hodil že celo uro, in upehan sedeš na škerbinast kamen, pa pogledaš na uro, z obupom in grozo spoznaš, da si hodil komaj četertinko ure.

Od mahovitega prestola sem korakal za dekletom prvič med skalami, potem skozi germovje stopaje čez trohljene vejnate debela raznih drevés, in prišel sem na nesnažno in nemarno derčo, ki se je od okolice razločevala samo z raznim blatom; take derče planinci imenujejo stezé. Deklica, pota navajena, je šla prav ročno pred menó, jaz za njo kakor sem mogel, tik za menó je pa tiščala vsa ovčja čeda. Ker sem pa moral ne samo pod noge gledati, ampak tudi kaj govoriti in včasi berhko voditeljko pogledati, me je enkrat k tlam potegnilo, in prav ročno mi je ovca speketala čez herbet. Ne bil bi verjel, da celo ovce človeka teptajo, ako za dekletom hodi, ali prav za prav za dekletom pada. Na gorjanskih stezah se pa tudi kaj lahko pade, lože kakor na ljubljanskem tlaku; vidil sem pa tudi ljudi, ki so celo na gladkih tleh plesiščnih spodtaknili se, zakaj bi mi kdo zameril, ako sem padel na derči Triglavski.

Stare bukve popisujejo veselje Kolumbovo, ko je našel Ameriko. Nepopisljivo je bilo moje veselje, ko sem zagledal stan svoje voditeljke. Ta stan je pa vzdán v votlo skalo, da komaj strehe potrebuje; še bolj pod skalo in močno hladen je pa mlečni hram, v kterega sem stopil z neizrečenim veseljem. Dekle sname raz police latvico davnjega mleka, jaz pa polastivši se plitve snemavnice poberem dokaj moče iz latvice, da se je ob krajih dobro poznala mera moje žeje. Dobre reči sem že požiral, malokdaj pa tako slastno kakor v stanu pod skalo. Pa tudi večkrat posebno po leti se spominjam v kavarni sedé, ko mi postrežna duša prinese čašico mleka, s tihim izdihljejem obširne latvice iz davnih časov. Potolaživši gerlo in želodec se ozrem nekoliko tudi po hramu, in zagledam dvoje laških bukev na polici. Brati jih poskusim, in čudila sva se oba. Jaz nisem mogel zapopasti, kako bi priprosta slovenska planšarica laške bukve brala, njej se je pa čudno zdelo, da možak v kratkih hlačah in dolgih škornah laške čerke umi. Kar vikati me je začela, postal sem ji gospod. Spoznal sem v tem, da le suknja dela gospoda, in da se omika ne spozná ravno lahko po obrazu. Deklica je jela bolj prijetno govoriti, in ponudila mi je celó jedila, kterega se iz navadnih vzrokov nisem branil vgrizniti. Precej časa sem ž njo kramljal, in rad bi bil še

nekaj časa ostal pod prijetno skalo, pa čul sem že pred nekoliko časom lovski rog; pot k stajam pa je bila še dolga.

Pred svislimi na zeleni trati smo lovci imeli zvečer pravi direndaj. Trije gamzi so ležali pred nami. Kozarci vina in žganja so se ponujali okrog sveteče germade, in pili smo v lovsko čast in zdravje, da je na zadnje ostala sama voda. Ko so se pa izpraznili petrihi in čutare, legel sem v stran v mehki senen kup, da bi sterme gore in drobne zvezde pogledovaje kar koli premišljeval. Precej mi zopet na misel pride planšarica, ki Tasso-ta bere in sir dela; mnogo sem o nji premišljeval. Pa prestriže mi take sanje star prijatelj, mož, da malo tacih. Andrej Čuk ni hodil v šolo, sovraži umetnost, branje in pisanje, in kedar pisanje v roke dobí, se skoraj prestraši, ker vsako pisanje, ki mu je došlo, ga je opominjalo, da mora nekaj plačati. Drugih slabih lastnost pa Čuk nima. Večkrat sem prav Lavaterski preiskaval njegov značaj, pa nič znamenitega nisem našel v možu. Obraz ima navaden, precej berhek, oči brez lepote, podobne žabjim jajcom. Okoli ust se pa spozná sled nekake zvijačnosti, ki pa pri Čuku ni lastnost, ampak posneta le iz očetovega obraza, ker oče je bil prekanjen prepiravec. Dalj časa sem menil, da Čuk tudi dobrih lastnosti nima, pa nekaj sem jih vendar zapazil v časa teku in spremenu. Perva je, da se Čuk med prijatli rad smeja in razgovarja. Pa, dasiravno je on kmečki, kmetje niso njegovi prijatli. Resnobni možje ne poslušajo radi Čukove modrosti, marveč mu očitaio, kedar le zine, da možganov nima dovolj zbrihtanih. Čuk pa svest si svoje modrosti čerti priprosti kmečki rod, in vedno išče družbe med suknjači, ker možje v suknjah mu ne očitajo neumnosti, poslušajo njegove dolge povesti, in se smejajo njegovi pameti, kar Čuku močno dopade, posebno kedar mu kaj vina plačati blagovolijo. Ker smo ravno pri vinu, naj omenim še drugo dobro Čukovo lastnost. Čuk je Slovenec, pa vender se je žive dni le enkrat upijanil, in takrat je bil le otrok, ki je s tovarši zaplečeval pri možitvi rajnke županove Majde. S strastjo pa pije tobak, večidel lastni pridelek; ker deklet ne štima (tudi lepa lastnost), je lula njegova edina in zvesta ljubica. Kakó sem se mu prikupil, ko sem mu mehira ponudil, da si je nažokal okovano Gorjuško lulico! Smodk se mu je pa škoda zdelo. Enkrat sem mu ponudil bolj drago smodko; pogledal jo je od vseh strani, sladko se ji je nasmejaj, pa nazaj mi jo je dal rekoč: Sami jo pokadite, meni se je škoda zdi. S temi besedami se mi je Čuk posebno prikupil, in tudi bravec iz njih spozná posnemanja vredno varčnost našega junaka.

Komaj sva se pa s Čukom nekoliko bolj sprijaznila, mi je jel razkladati o zlatih in srebernih rudah in o čudnih parstéh, ki jih vedno išče po plašinskih kontah, pa jih ne najde, ker so Benečani vse kote in jame začarali, od kar so jih naši očaki pregnali iz Bohinjskih hribov. Mnogo zgodeb mi je povedal iz starih časov, kako so rajniki

zalezovali in pretepravali prekanjene Benečane, in jim jemali brente polne zlatice. Izpraševal me je tudi bolj po strani, ali sem bil že v tisti šoli, v kateri se učijo točo delati, ogenj ustavljati in zemeljski drob gledati, in ko mu poterdim, me je jel na planine vabiti, kjer se tako deleč vidi, notri na Laško in na morje, kjer je sapa tako čista in ni obadov in cicmanov, da bi nas pikali kakor v dolini.

Ta Čuk je zdaj zraven mene legel v seneni kup. Nekaj trenutkov me je molčé od strani pogledoval, potem me je pa zgovorno vabiti začel, naj še jutri v gorah ostanem, da bova daljne kraje gledala in rude iskala. Zjutraj že me je vabil, takrat sem mu odrekel; da sem mu zdaj obljubil ostati, je ravno una planšarica kriva, ker upal sem še drugi dan k nji priti in mikalo me je zvediti, kako se je laški naučila. Radoveden sem bil vedno precej. Povem tudi Čuku, kar sem doživel na lovu. Mirno me je poslušal; ko mu pa o bukvah in laškem jeziku spomnim, je žalostno glavo pobesil, in dolgo ni prišla beseda iz njegovih sicer prezgovornih ust. Ko se mu pa jezik omaje, takole spregovori: „Ljudje pravijo, da nimam dovolj pameti; pa vem kaj govorim, in vem, da prav govorim. Ako bi imel kaj veljave v srenji, kako bi bilo vse drugače in koliko bolje? Ako bi vsaj nekaj ljudi bilo bolj prebrisanih! Jaz bi pač marsikteremu oči odperl, pa kedar pridem v zbor, in povzamem besedo kakor kdo drugi, vsi dvignejo nad-me roke, in če pri priči ne omolknem, me rinejo čez prag. Koliko pametnih misel bi bil že sprožil! Kolikokrat sem srenjo prosil, naj mi privoli nekaj denarja in nekaj mož, da bi ž njimi odperl zlato žilo, že vem kje; in srenja bi bila potem bogata, kakor je maloktera; pa možje so se mi smejali. Dokazoval sem tudi, kako potrebno bi bilo, straže postaviti na prehodiščih iz Laškega, da bi se nam ne kradla zlatica, pa možjé pravijo, da niso vidili Laha v naših gorah. Se ve da, Lah je čarobnik, nevidnega se naredí, ali se pa v skalo spremeni. Zdaj pa vidite, Lahinja je tukaj celo poletje; letos bo osledila s tistimi bukvami zlato žilo, drugo pomlad pa pridejo laški tatje in pobrali bodo nam oslepljenim revežem drago zlato. Mar mislite, da je le zato semkaj prišla, da bi Bovčanu sirila. In tiste bukve, kaj drugega so kakor čarobne? Kteri človek bi tako daleč bukve nosil samo za kratek čas! Bote vidili, ta laška cafura nama bo še kaj naredila, jutrajni dan nama ne bo srečno pretekkel. Pa saj pravim, jaz nisem tega kriv; srenjski možjé so krivi, tiste terde butice, le škoda, da jih je toliko v Bohinji“.

Na zadnje Čukove besede so debel krohot zagnali lovci, ki so za kupom stojé ves čas Čuka poslušali. Čuk jezen kviško plane in šterlí v lovce, kakor bi jih hotel vse v prah zdrobiti; pa ker jih je bilo preveč za en večer, se tiho in pohlevno ukrade na svisli, in tamkej v seno se zarivší tolaži svojo jezo, med tem ko so lovci okoli kupa in mene na vse viže ponavljali in razlagali njegovo pridigo.

Ko se naveličajo smeha in razkladanja, se podajo tudi lovci pod sviselno streho; jaz sem pa obsedel v kupu, ker noč je bila tako mirna in jasna. Zdelo se mi je, da zvezde veliko svitlejše migljajo, ako jih iz višave gledamo; svit in senca je bila čistejša kakor v dolini. Gorski verhovi z toliko različnimi podobami in niže pečine s posamnimi smerekami domišljii dajejo toliko podob, in po noči se oko ne naveliča gledati skalovja, katero se mu je zdelo po dnevu toliko neprijetno. In zraven sveta tihota, ne slišiš šuma ne vetrov in rek, ne čuješ petja tic in glodanja žižkov, vse je mirno — mertvo. Le poleno na ognjišču še poka, in plamen se kvišku spenja, kakor bi zvezdam hotel naznaniti, da v teh veličastnih krajih gomazi neka stvar; in tista bora stvar se imenuje krona stvarjenja. To sem premišljeval, ko potegne krotka sapa iz doline, in slišal sem ko je polnoči bilo na srenjskem zvonu, in, bitna žila Bohinja, veliko kladivo Bistriške fužine je počasi in debelo tolklo, kot bi htelo zemljo prebiti. — Na vse to sem pa pod luno in roso zadremal, in še le blizo jutra me je mraz opomnil, naj se skrijem pred luno, kakor so se skrili verli Nimrodoviči, ki se zdaj med seboj prekosujejo v smerčanju in mermranju.

Že je solnce iz jasnega neba skozi sviselne počii posijalo na moj obraz, ko me Čuk prebudi. V dolini se je pa razprostirala gosta megla. Kamor vid nese, se je vidilo samo sivo megleno morje, iz kterega so redki z mladim solncom obsijani otoki moleli in svojo lepoto jasnemu nebu skazovali; krasen pogled, pa žalostna podoba slovenske zemlje. Ah! slovenska zemlja, koliko meglá te še pokriva! Glej! sem si mislil, koliko soparjev, koliko nesnažnih zrakov je v ti dolini, kedar si pa ondi, se ti zdi vse čisto in jasno! Kedar človek na višavo stopi, še le razloči, kaj je čisto in jasno; kdor je pa vedno v dolini, komaj zapopade, v kako gostem soparu živi. Slovenci . . .!

(Dalje prihodnjič.)

Pobratimija.*)

(Zložil S. Jenko.)

Naj čuje zemlja in nebó,
Kar dans pobrátimi pojó;
Naj se od ust do ust razlega,
Kar vsak med nami dans prisega:
Da serce zvesto kakor zdaj
Ostalo bođe vekomaj.

*) H tej pesmi je zložil mladi umetnik Martin Jenko tako lep napev, da se je mogla v „besedi za kerkonoške siromake“ večkrat ponoviti. Pri tej priložnosti ne moremo zamolčati serčne želje, da bi kmalu zagledale beli dan vse skladanja tega umetnika, kterih ima že več za izdajo pripravljenih! Bog nam nakloni kakega mecenata ali vsaj kakega založnika, kakor sta Kober in Margraf v Pragi, Hinc v Novem Sadu itd. Vredn.

